خەونی ملیاردێرەکان لە دافوس
... عەلی مەحمود محەمەد

جیاوازی چینایەتی ئەمڕۆ لەهەموو کات و ساتێکی نیو سەدەی رابردوو بۆتە کێشەی مر□قایتی لە جیهاند, رۆژ لە دوای رۆژ ئەم جیاوازییە لە بەرزبونەوەدایە, شۆرشی پیشەسازی زیرەك زیاتر بەرەو هەڵکشانی دەبات, راپۆرتە ساڵانەکانی ئۆکسفام و مشتومڕەکانی دافوس بونەتە تیرمۆمەتری سەرمایەداری جیهانی, لە رێگەیەوە دەتوانین لە ئەحواڵیان بزانین, ئەوان جار جارە لە کەناڵەکانی خۆیانەوە باسی خزمەتی مر□ق و دادپەروەری دەکەن, وەلێ ساڵ لە دوای ساڵ سفری پارەکانیان زیاد دەکات و دەبنە سەرچاوەی زیادبونی نایەکسانی لە جیهان, بەناوی مافی داهێنانەوە سەرچاوەی گرانی دەرمان و نەخۆشی بەردەوام و پیسی ژینگەو تاڵان کردنی رەنجی کارە سامانی ژێر زەمینی ئەم گەردونەن. 47 ساڵە سەرمایەدارانی جیهان لێرە لەم دافوسە بچکۆلانەیە کۆدەبنەوە بۆ باسکردنی کێشەکانیان لە رێگرییەکانی بەردەم کەڵەکەکردنی سەرمایە, ساڵ لە دوای ساڵ بە پارەی زیاترو خانوی گەورەتر و کەشتی جوانترو هاوسەری گەنجتر و ئۆتۆمۆبیلی مۆدێل باڵاترەوە دەگەڕێنەوە بۆ ئەم بەهەشتە زستانییە, وەلێ هەر غەمبارن و ناڕازین لە بەش و دەسەڵاتیان, شەوە دەنە دەم رۆژەوە بۆ کۆکردنەوەی زیاتر, کەچی باسی دادپەروەریش هەمیشە لەسەر زاریانە, لە هەر 5 دۆلاری ئەم جیهانە 4ی لە گیرفانی ئەماندایە, کەچی مستەریملیاردێر لە گەڵ ملیاردێردا گفتوگۆی ژیانی کرێکاران دەکەن, کێشەی هەژاری چارەسەرە کەن, هەرچەندە ئەوەی هەیانە زیاترە لە قیمەتی نەهێشتنی هەژاری لە جیهان, بنەبڕکردنی زۆرینەی نەخۆشییەکان, نەخوێندەواری, کێشەی ئاو و تەوالێت و پیسی ژینگە و مردنی ژنان و ......

دەیان دەردو ئافات کە سستەمەکەیان سەرچاوەین, وەلێ هەر حەکایەتی لەسەر گەرمە کەن کەچی لەو رۆژەی دافوس دامەزراوە, رۆژ لە دوای رۆژ بەشداربوانی دەوڵەمەندتر دەبن, لە پاڵیا ماوە ماوە کونجێکی جیهانە کەن جهەنەم.کۆبونەوەی ئەم گروپە 3000 کەسیە, کۆبونەوەی نوخبەی ئابوری جیهان و ملیاردێرەکان و ب□□و□بەری بانکەکان و سیاسەتمەدارانی سەرمایەدارییە, زۆریان ملیاردێرن, هەندێکیشیان سەرکردەی ملیاردێرن وەك جوتە گەنجەکەی دەباشان و سەری رەش, هەشیانە دەڵاڵی ملیاردێرەکانن وەك ماکرۆن, بەشێکی دیکەشیان

ب□□و□بەری راپەڕاندنی كۆمپانیاكانن كە موچەكانیان سەدان جاری كارمەندانی ناو دەزگاكەی خۆیان وێڕای بەخششەكان و وەرگرتنی پشكەكان, كە هەر یەكەی 55 هەزار دۆلاری خۆیان دەدەن بۆ بەشداریكردن,كە هاوتایە بەكاركردنی 70 ساڵی كرێكارێكی هیندی و بەنگەلادشی و كەمبۆدی و دەیان وڵاتی دی, بۆ ئەوەی لە رێگای ئەو گردبونەوە چەند رۆژییە زیاتر بدورنەوە, لەم دیدارەی نێوان سەرمایەداران و دەسەڵاتداران,ئاسایشی ئەم نوخبە دەسەڵاتدارە راستەقینەی جیهان 5000 چەكداری سویسری دەیان پارێزێت,شارۆچكەیەك فڕینی ئاسمانی و خۆپیشاندانی سەر زەوی تێدا قەدەغە دەكرێت لەو رۆژانە, هەرچەندە بریار وایە دیموكراسی راستەوخۆكەی سیوسرا نموونەیی بێت لە جیهان, بە ناچاری نەیاران لە دورەوە خۆپیشاندان لە دژیان ئەنجام د□ن, ئەوان حەز بە بیستنی ژاوە ژاوی نەیارانی سەرمایەداری ناكەن, گرنگ ئەوەیە نە ئارامیان تێك درا نە دڵتەنگ كران بەو هات و هاوارە ناشازەی نەیارانیان, مشتومڕەكانی ئەمساڵیان بەهۆی ئەو هەموو سەروەت و سامانەی پارساڵ بەدەستیان هێنا ئاوهەوای دافوسی گەرمتر كرد, هەرچەندە 20 ساڵە دافوس سەرمای وای بەخۆوە نەبینیوە.

ستیف بانون راوێژكاری راستگەرای دەركراوی ترەمپ, ئەگەر هیچ وشەیەكی راست نەبێت تا ئێستا, ئەو وتەیەی راست بوو كە لە ساڵی 2014 وتی” كرێكارانی جیهان بێزار بوون بڕیار لە گروپێك لە دافوس وەربگرن”, لە راستیدا هەموو بڕیارەكانی جیهان لە چەند كۆڕو كۆبونەوەیەكی واوە وەرد□گیر□ت. پاپا فرانسیسیش بێزاری خۆی لە بەرز بونەوەی جیاوازی چینایەتی بۆ بەشدارانی دافۆس دەربڕی, وەلێ بێزاریەكەی نا بێتە جێگای پێشوازی بەشداربووان بە ئاستی دابەزاندنی باج لە لایەن ترامپەوە لە 35% ەوە بۆ 21%, ملیاردێرەكان سوپاسی ترامپیان كرد بۆ كەمكردنەوەی باج, لە نەیاری ترامپەوە بونە دۆستی نزیكی, هەواڵی ئەم مزگێنییەی حاكمە ملیاردێرەكە خۆشی بڕیاری ساڵ و دەیە بو بۆیان,ئەوان مردون بۆ سیاسەتی ئابوری ترامپ چونكە دەربڕی بەرژەوەندییە چینایەتییەكانیانە, بەڵام نەیاری سیاسەتین كە زیان بە بەرژەوەندیەكانیان دەگەیەنێت, پێچەوانەی ئۆباما دژ بە بڕیارە ئابوریەكانی بوون شەیدای سیاسەتەكەی بوون.

راپۆرتی ئەمساڵی ئۆكسفام ” ئۆكسفام تۆڕی رێكخراوە خێرخوازییەكانە بۆ كەمكردنەوەی هەژاری لە ساڵی 1942 لە بەریتانیا دامەزراوە ” كە رۆژێك پێش دەستپێكردنی دانیشتنەكانی دافوس بڵاو كرایەوە ئاگری

بەردا لە جەستەی کەبونەوەکە, بەوەی ئەمساڵ ژمارەی سەروەت و سامانی 42 ملیاردێر یەکسانە بە سەروەت و سامانی 3,8 ملیار مرۆقی هەژار لە جیهاندا,پارساڵ ئەم ژمارەیە 61 کەس و ساڵی 2016 تەنها 86 کەس و ساڵی 2009 بریتی بوو لە 390 کەس, بەم شێوەیە دەبینین ساڵ بە ساڵ ژمارەی ملیاردێرەکان لە کەمبونەوەدان و ژمارەی هەژارە هاوتاکانیان لە بەرزبونەوەدایە, راپۆرتەکانی ئۆکسفامیش ساڵانە گڕی گەرماکە بەتینتر دەبێت, وەلێ ناتوانێت هەرەس بە بەفری دافوس بهێنێت, تا ئەوکاتە لایەنی بەرامبەر 3,8 ملیارەکە لە پێناو خۆیاندا نەیەنە مەیدان. بە پێی هەمان راپۆرت 82%ی زێدەی سەروەت و سامانی بەرهەم هاتوو لە ساڵی 2017 بۆ 1%ی کۆمەڵگا بووە, 99%کەی تریش بە هەر هەمویانەوە 18%یان بەرکەوتووە,لە هیندستان 1% تەنها 73%ی بەرکەوتووە, لەوێش زۆر وڵات دەست بەتاڵە دەرچوونەو لە زێدەی سەروەت و سامان هیچیان لە نیعمەتی گەشەی ئابوری و سەروەت و سامانی جیهان بەر نەکەوتووە, کە لە ئێستادا قەبارەی سەروەت و سامانی جیهان 28 ترلیۆن دۆلارەو لە ساڵی 2022 پێشبینی دەکرێت بەرز بێتەوە بۆ 341 ترلیۆن دۆلار.

لە ساڵی 2010 ەوە کرێکاران کرێکانیان تەنها 2% زیادی کردوە, کەچی ملیاردێرەکان داهاتیان 13% چۆتە سەر, ئەمەش هۆکاری ئەوەیە رێژ لە دوای رێژ قڵشتی چینایەتی لە جیهاندا دەچێتە سەر, بە پێی راپۆرتی جیاوازی داهاتی ساڵی 2018, 1%ی ئەمەریکیەکان داهاتیان لە 11% ەوە لە ساڵی 1980 بە 20% لە ساڵی 2014 بەرز بۆتەوە, لە روسیا لە 4% لە ساڵی 1980 بەرز بۆتەوە بۆ 20% لە ساڵی 2015, لە چین 6% لە 1978 بۆ 14% لە 2015, ئەمەش پێچەوانەی ئاستی ژێری قەڵەم بەدەستانی بەرژوازی کوردە کە وا دەزانن دیاردەکە تەنها کوردستانییە,بە پێی ئاماری ناوەندی جیهانی نایەکسانی لە رۆژهەڵاتی ناوەڕاست 10% دەوڵەمەندەکان خاوەند 61% سامانن ئەمەش بەرزترین رێژەی نایەکسانیە لە ئاستی جیهان, کە هەرێمەکەی خۆمان بەشێکە لێی, لە هیندو بەرازیل و ئەفریقا55%و باکوری ئەمەریکا 47% و یەکێتی ئەوروپا37%,لە ئاستی جیهانیش1%ی هەرە دەوڵەمەندەکان خاوەند 27%ی سەروەت و سامانی جیهانن,کە لە ساڵی 1980 تەنها خاوەندی 16%ی بوون,هاوکات لە بەرامبەردا 50%ی هەرە هەژارەکانی جیهان تەنها خاوەند 9%ی سەروەت و سامانی جیهانن. ئۆکسفام رێگ گرتن لە هەڵاتن لە دانی باج و بەرزکردنەوەی کرێی کرێکاران و سنور دانان بۆ موچەو داهاتی بەڕێوەبەری راپەراندنی کۆمپانیاکان بە رێگا چارەی گونجاو دەزانێت بۆ رێگا گرتن لە بەرز بونەوەی نا یەکسانی, وەلێ کاتێك ترمپ دەبێتە حاکمی جیهان, پێشنیارەکەی بستێك

بە ناكات, چونكە حكومەت و چين و كۆمپانيا بونەتە يەك دەستگا.

زياد بوونى ژمارەى دەوڵەمەندەكان نيشانەى پێشكەوتنى ئابورى نييە, بەڵكە نيشانەى شكستى سستەمە كە ناتوانێت پارسەنگ رابگرێت و بەرئەنجامى گەشەى ئابوورى دادپەروەرانە لە نێوان مرۆڤەكان لە جيهان دابەش بكات, نەك وەك سياسييەكانى كوردستان پێيان وابوونى بوونى هەزاران مليۆنێر و 30 ملياردێر نيشانەى پێشكەوتنى كوردستانە.لە كاتێكدا 3,8 مليار كەس هيچيان بەر نەكەوت لە نيعمەتى گەشەى ئابورى جيهان بگرە قازانج سەرى مايەشى خواردووە, تەنانەت كريستين لاغارد بەڕێوەبەرى سندوقى دراوى جيهانى وتى"لە 15 وڵاتى جيهانى سێيەم داهاتى تاك دابەزيوە"كەچى لە لايەكى ترەوە رۆژانە 2 ملياردێرى نوێ چاو هەڵدەهێنن لەسايەى سستەمى سەرمايەدارى جيهانى و ژمارەيان لە ئەستادا گەيشتۆتە 2043 كەس تا سەرەتاى ئەمساڵ, كە نزيك 90%يان پياون,پارساڵ ژنان بايى 10 ترليۆن دۆلار كارى خۆبەخشيان ئەنجامداوە لە ماڵەكانيان, هەرچەندە ئەمساڵ بەشێك لە دانيشتنەكانى دافۆس ژنان بەڕێوەيان برد.

پار ساڵ ملياردێرەكانى جيهان لە روى ژمارەوە 233 كەسيان زيادى كرد,ژمارەيان لە 1810 كەسەوە بەرز بوەوە بۆ 2043 كەس, ژمارەكە زۆر زياترە لەوەى دوو رۆژ جارێك دانەيەكى نوێ لە دايك بێت وەك ئاژانسەكانى جيهان رايان گەياند, ئاخر زۆربەيان ملياردێرەكان خاوەندين, بگرە هەر 1,56 رۆژ جارێك ملياردێرێك مل ئەستور لە دايك بوو, ئەندامەكى دافوس زياد دەكات,هاوكات ملياردێرەكان سەرمايەكەشيان لە 6,7 ترليۆن دۆلارەوە بەرز بوەوە بۆ 7,67 ترليۆن دۆلار, واتا نزيك 0,93 ترليۆنى دۆلار چۆتە سەر سەرمايەكانيان واتا رۆژانە 2,7 مليار دۆلار چۆتە سەر سەرمايەكانيان, بەمەش سەرمايەكانيان 13,9% زيادى كردووە لە پارساڵدا, لە كاتێك ئابورى جيهان لە ساڵى 2016 بە بڕى 3,2% و لە 2017 بە بڕى 3,7% گەشەى كرد, ئەمساڵيش بە پێى پێشبينى سنوقى دراوى جيهانى 3,9% گەشە دەكات, لێرەدا دەبينين نا هاوسەنگيەك لە رێژەى گەشەى سەرمايەى سەرمايەداران و گەشەى ئابورى جيهانيدا هەيە بە قازانجى سەرمايەداران, كەواتە قڵشتەكە ئەم دوو چينە نەك لێك دادەبڕێك بەڵكە دەيانبات بۆ دوو كيشوەرى جياو دوو جيهانى دژ بە يەك.ساڵى 2000, ژمارەى ملياردێرەكانى جيهان تەنها 470 كەس و سەرمايەكەشيان 898 مليار دۆلار بووە, لەوساوە سستەمى سەرمايەدارى جيهانى چەندين قەيرانى درێژخايەنى توندى بڕى, وەلێ ئەمان لە روى ژمارەو سەرمايەوە هەر زۆربوون و دەوڵەمەندتر بوون, لە كاتێك جان بەل

غیتی بەریتانی لە پێنجاکانی سەدەی رابردوو بووە یەکەم ملیاردێر لە جیهاندا, ساڵی 2018 ژمارەیان بەرەو 2500 دەڕوات.

دیاردەی جیف بیزۆسە ئەمساڵ دوای 7 دەیە لە دایك بوونی یەکەم ملیاردێر لە مێژووی جیهاندا, یەکەم خاوەند سەت ملیار دۆلار لە دایك بوو,ئەویش جیف بیزۆس ” 12-1-1964 “ی ئەمەریکی خاوەنی کۆمپانیای ئەمازۆنە” 5-7-1994 دامەزراوە, نرخەکەی بایی 700 ملیار دۆلارە, داهاتی ساڵانەی 177,9 ملیار دۆلارە, بیزۆس خاوەند16%ی پشکەکانی کۆمپانیاکەیە, 550000 ژمارەی هێزی کارەتی,لە ئەمەریکا 12 دۆلار کرێی سەعات کاری کرێکارانەتی, لە هیندستانیش کرێکارانی مانگانە 233 دۆلار وەڕ گرن,واتا کرێکارێك 60 هەزار ساڵ کاربکات ناتوانێت سەرمایەی بیزۆس وەربگرێت نەك کۆبکاتەوە, هەر خولەکێك بە ئەندازەی 12 ساڵەی ئەوانی دەستە کەوێت ” تەنها ساڵی 2017 , سەرمایەکەی 34,2 ملیار دۆلار زیادی کردووە, چوارشەمەی رابردووش دوا رۆژی مانگی یەکب ئەمساڵە 6,5 ملیار دۆلار لە چرکەیەکدا قازانجی بوو,توانی بە خێرایی بیل غیتس و وارن یافت ڕەت بدات, لە سێیەم ملیاردێری جیهانەوەی ساڵی رابردوەوە بپەڕێتەوە بە یەکەم, کە لە ساڵی 2016 هاتە ریزی 10 دەوڵەمەندەکەی جیهان و پلەی پێنجەمی بەدەست هێنا,لە ساڵی 2002 لە ریزی 293 ەمین و لە 2006 لە ریزی 147ەمینی ملیاردێرەکانی لیستی فۆربیسدا بووە, ئێستا ناوبراو خاوەند 121 ملیار دۆلارە و دەوڵەمەندترین کەسە لە مێژوی مرۆڤایەتی, تەنها لە مانگی رابردوو سەرمایەکەی 22,3 ملیار دۆلاری چۆتە سەر کە هاوتایە بە داهاتی نەتەوەیی ساڵێکی وڵاتێکی وەك کەمبۆدیا “16ملیۆن کەس” و 1,3 ملیاری زیاترە لە داهاتی نەتەوەیی وڵاتی ئەفغانستان”36 ملیۆن دانیشتوان” , ماوەتەوە بڵێین بیزۆس لەم ساڵەدا پشکی لە دابەزاندنی باج 789 ملیۆن دەر بووە, بۆیە ترامپ شایانی ئەو پێشوازییە گەرمە بوو لە لایەن ملیاردێرەکانەوە.

کۆتاییەکی غەمناك

لە ماوەی مانگی رابردوودا داوجۆنز لە 24000 ەوە گەیشتە سەروی 26000, بە گەیشتن بە 25000 , 23 رۆژی ویست, وەلە بە 26000 بە چاونوقانێك تێی پەڕاند, ساڵی 2017 داوجۆنز نرخەکەی 22% چووە سەر, بەهەش 9,6 ترلیۆن دۆلار نرخی زیادیکرد, کە بەشێکی زۆری پشکی ملیاردێرەکان بە تایبەت ئەوانەی کارەکانیان پەیوەستە بە پیشەسازی زیرەك و ئەنتەرنێتەوە, هاوکات ئێستا سەفقاتی بازاڕی دراو لە جیهاندا ساڵانە دەگاتە 2500 ترلیۆن دۆلار, کە نزیك 35 جار زیاترە لە داهاتی نەتەوەیی جیهان, ئەمەش دەریدەخات سەرمایەی

سەرمایەداران بەشێ زۆری لەناو ئابوری بەرھەمھێنان□دا نییە,
ئەوەشمان لە یاد نەچێت کە دوو لەسەر سێی سەروەت و سامانی
ملیاردێرەکان بە میرات بۆیان ماوەتەوە, ھەموو ئەمانە دەریدەخەن
کە سامانی ئەمانە پەیوەندی بە رەنجدانەوە نییە, واتا شتێك لە
فەرھەنگی ئابوریدا نەماوە بەناوی سەرمایەداری نیشتمانی, کوێ
کزەیەکی کەڵەکەی سەرمایەی لێ بێت ئەوان لەوێن, لە کۆتادا دەگەینە
ئەو ئەنجامەی 150 سال□□ دوبارە دەکرێتەوە, مارکس وتەنی
پرۆلیتاریای رۆمانی لەسەر کۆمەڵگا دەژیا, بەڵام لە ئێستادا
کۆمەڵگا لەسەر پرۆلیتاریا دەژێت.